

Steeds meer kansen in het bosbeheer

In de praktijk geïntegreerd bosbeheer neer op inheemse soorten, weinig ingrepen, en natuurlijke verjonging Foto: iStock

Bosbeheer vergt afweging van veel functies. Daar komt nu de klimaatverandering bij. Een interview met professor Frits Mohren over het steeds complexere werk van bosbeheerders.

Auteur: Hans Kamerbeek

“Ik doe wat mij het beste uitkomt.” Die provocerende uitspraak deed ooit de Zwitserse bosprofessor Hans Leibundgut van de wereldberoemde ETH (Eidgenössische Technische Hochschule) in Zürich. Die uitspraak is Frits Mohren altijd bijgebleven. “Omdat dit de kunst is van bosbeheer: theorie en ervaring combineren met terreinkennis.”

“Er is veel aandacht voor het bos”, zegt Mohren zonder cynisme. “Dat vind ik prachtig.” Hij doelt op actuele debatten over de rol van bossen in de strijd tegen klimaatverandering. Een exponent daarvan is het verzet tegen kaalkap en omvorming naar andere natuur. Zoals je mag verwachten van een hoogleraar Bosecologie en Bosbeheer heeft hij begrip voor beide partijen.

Natuur vervangt bos

Kaalkap, oogst van alle bomen op een perceel voor verjonging, stuit op verzet. Als reactie beperkt Staatsbosbeheer de kap voortaan tot minder dan een halve hectare. De grootste zorg gaat over omvorming. Mohren verklaart: “Omvorming naar andere natuur werd mogelijk door het afschaffen van de Boswet bij invoering van de huidige wet Natuurbescherming. In de Boswet stonden herplantplicht en compensatie verankerd. Volgens de nieuwe wet Natuurbescherming mag kappen zonder compensatie als er andere natuur terugkomt. Maar bos verdient bescherming. Ik vind de huidige afname van het bosareaal verontrustend. De compensatieplicht moet weer in de wet.”

Uit onderzoek van Wageningen Universiteit blijkt dat het Nederlandse bosareaal tussen 2013 en 2017 met 5400

hectare is afgenomen op een totaal van 360.000 hectare. De voornaamste reden is dat eigenaren als Natuurmonumenten, provinciale Landschappen en Staatsbosbeheer bos verwijderen om plaats te maken voor andere natuur, zoals heide en stuifzand. Voor deze biotopen gelden Europese instandhoudingsdoelstellingen.

Mohren begrijpt de overwegingen van beheerders die andere natuur willen. Maar hij wil geen verbod op kaalkap zoals Urgenda in april bepleitte, samen met 63 organisaties en deskundigen. “Ik heb liever dat beheerders zelf tot inzicht komen.”

Nieuwe dilemma's

Mohren spreekt veel beheerders over hun keuzes en dilemma's tijdens veldbezoeken. “Daar leer ik veel van.” Hij adviseert elke beheerder om bij de burens te

gaan kijken. “Ga mee met excursies en vraag collega’s naar hun keuzes.”

‘In een gemengd bos moet een beheerder rekening houden met minstens twintig factoren’, zei de Zwitserse leermeester van Mohren al midden vorige eeuw. “We vatten ze meestal samen in drie thema’s, namelijk houtproductie, natuur en recreatie. Daar is onlangs koolstofvastlegging bijgekomen. Dat leidt tot dilemma’s”.

Mohren geeft een voorbeeld van een dilemma. Op grote delen van de Veluwe komt geen verjonging van loofbomen tot ontwikkeling, omdat terreinbeheerders herten willen laten zien aan bezoekers. Er wordt te weinig gejaagd, dus volgt overbegrazing van jonge loofbomen. Alleen verjonging van naaldbomen overleeft. Als je kiest voor recreatie, gaat dat hier ten koste van natuurkwaliteit want zo ontstaat geen gemengd bos.

In de praktijk komt dit natuurvolgend of geïntegreerd bosbeheer neer op inheemse soorten, weinig ingrepen, en natuurlijke verjonging in plaats van aanplant, kortom zoveel mogelijk natuurlijke structuur en dynamiek.

Klimaatslim bosbeheer

In het verlengde van duurzaam bosbeheer ligt klimaatslim bosbeheer. Zo gaf de Klimaattafel Landbouw en Landgebruik onlangs opdracht voor het opstellen van een gereedschapskist met instrumenten waaruit beheerders kunnen putten.

Drie maatregelen maken bosbeheer klimaatslim. Mohren: “Maak bestaand bos weerbaarder door menging. Want gemengd bos heeft meer weerstand tegen stormen en plagen. Vermijd droogtegevoelige soorten zoals fijnspar.”

Hij legt uit waarom: “Bastkevers zoals de

Het enige dat helpt is aangetaste bomen zo snel mogelijk weghalen om extra generaties letterzetter te voorkomen.”

De tweede maatregel is het verhogen van koolstofvastlegging. Mohren legt uit: “Een gemiddeld bos bevat zo’n 80 ton koolstof per hectare wat staat voor 300 ton CO₂. Het zou dus helpen als we het bosareaal uitbreiden. Maar de grondprijs werkt remmend. Landbouwgrond kost gemiddeld 60.000 euro per hectare, bosgrond maar 10.000 euro.” Wie betaalt het verschil? “Grootste effect ontstaat als we hout inzetten ter vervanging van bouwmaterialen als beton en staal. Hout legt koolstof vast, terwijl bij de productie van beton en staal veel CO₂ vrijkomt.”

De lastigste maatregel is volgens Mohren het overschakelen op andere boomsoorten. “Als wij een droger en warmer klimaat krijgen, gaan soorten als esdoorn en moeroseik zich wellicht meer thuis voelen. Er is nog te weinig kennis over groeiplatseisen per soort waaruit blijkt hoe groeigebieden verschuiven bij klimaatverandering. Nog minder weten we van het aanpassingsvermogen van soorten. We kunnen veel leren van botanische tuinen en experimenten met uitheemse soorten. Ik heb sympathie voor eigenaren die wat uitproberen.”

Drs. H.C. Kamerbeek is ecoloog en journalist

“Ik vind de huidige afname van het bosareaal verontrustend”

“De basisprincipes van duurzaam bosbeheer zijn inmiddels gemeengoed in heel Europa”, vertelt Mohren aan zijn studenten. “Die principes beschrijven het gebruik van lokaal aangepaste boomsoorten en realistische combinaties van bosgebruik.”

letterzetter bij fijnspar, leggen eitjes onder de bast, waarna larven het bastweefsel wegvreten en de sapstroom stopt. De boom probeert dit tegen te gaan door harsvorming. Dat lukt minder goed bij droogte. Bij lange, droge zomers kennen letterzetter wel drie tot vier generaties.

*Prof. dr. ir. Frits Mohren:
“Het thema koolstof-
vastlegging leidt tot
dilemma’s in het
bosbeheer”
Foto: Guy Ackermans*

Frits Mohren

Prof. dr. ir. Frits Mohren (1957) is hoogleraar Bosecologie en Bosbeheer in Wageningen, voorzitter van de KNBV (Koninklijke Nederlandse Bosbouw Vereniging) en voorzitter van de Beheeradviescommissie van Staatsbosbeheer. Zijn vader handelde in mijn- en rondhout.

Meer informatie:

- urgenda.nl/themas/klimaat-en-energie/40-puntenplan/
- staatsbosbeheer.nl/over-staatsbosbeheer/nieuws/2019/04/reactie-urgenda
- Natuurmonumenten maakt pas op de plaats en gaat gesprek aan met leden over kapbeleid.